

1. DANE WSTĘPNE

1.1. Podstawa opracowania

Opracowanie pod tytułem 'Projekt rewaloryzacji historycznego parku w Niwiskach' wykonywane jest na podstawie umowy z dnia 4 lipca 2016 roku zawartej pomiędzy Wójt gminy Niwiska – Panią Elżbietą Wróbel a autorką opracowania arch.kraj. Magdaleną Lisowską.

1.2. Cel opracowania

Celem opracowania jest wykonanie dokumentacji umożliwiającej przywrócenie obiektu do stanu świetności z czasów zarządzania majątkiem przez Jana Antoniego Ernesta Hupkę, z jednoczesnym przystosowaniem go do pełnienia funkcji współcześnie mu przypisanych.

2. STAN ISTNIEJĄCY

2.1. Położenie

2.1.1. Położenie administracyjne

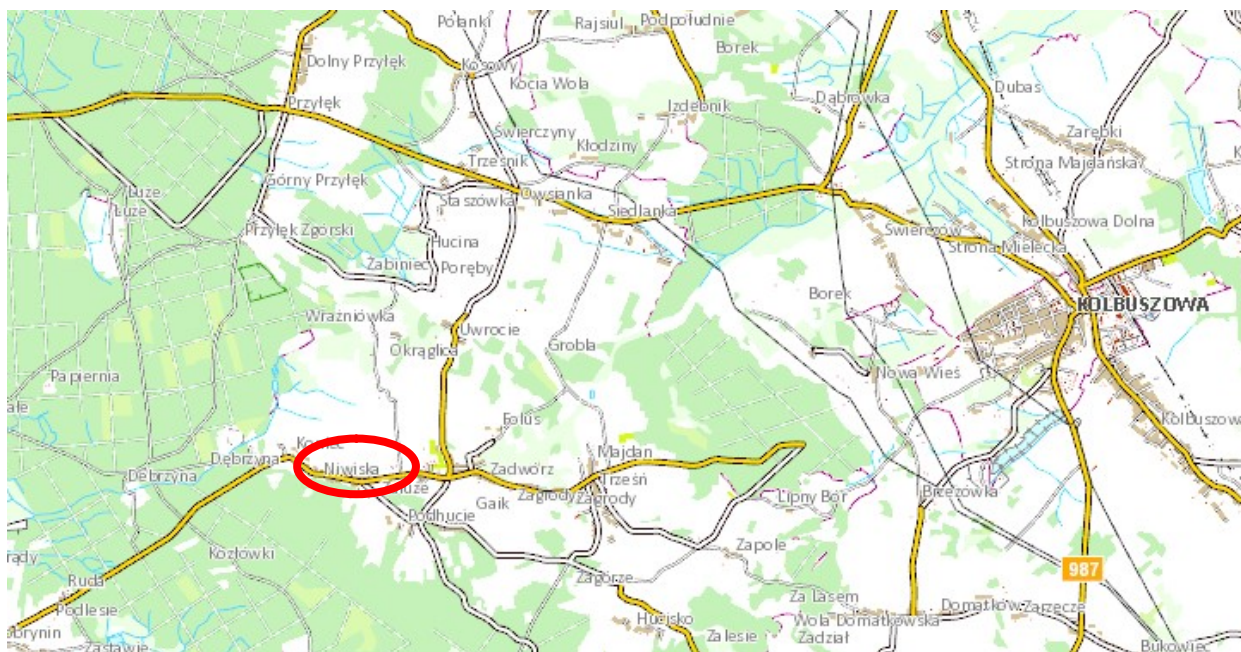
Park we wsi Niwiska położony jest w gminie Niwiska, powiecie kolbuszowskim, województwie podkarpackim.

2.1.2. Położenie geograficzne

Wieś Niwiska położona jest na Płaskowyżu Kolbuszowskim, oddalona o 13km na południowy zachód od Kolbuszowej, przy drodze do Tuszemy. Teren gminy Niwiska zaliczany jest do krainy geobotanicznej - Kotlina Sandomierska, w całości niegdyś pokryty był zwartym płaszczem leśnym. Obecny obszar szaty roślinnej stanowi skromne resztki dawnej Puszczy Sandomierskiej.

Przez Niwiska przebiegają dwa szlaki turystyczne: zielony szlak im. gen Władysława Sikorskiego oraz szlak żółty. Ponadto trzy szlaki pielgrzymkowe.

Leży w sąsiedztwie: Huciny, Huciska, Leszcz, Trześni i Tuszemy.

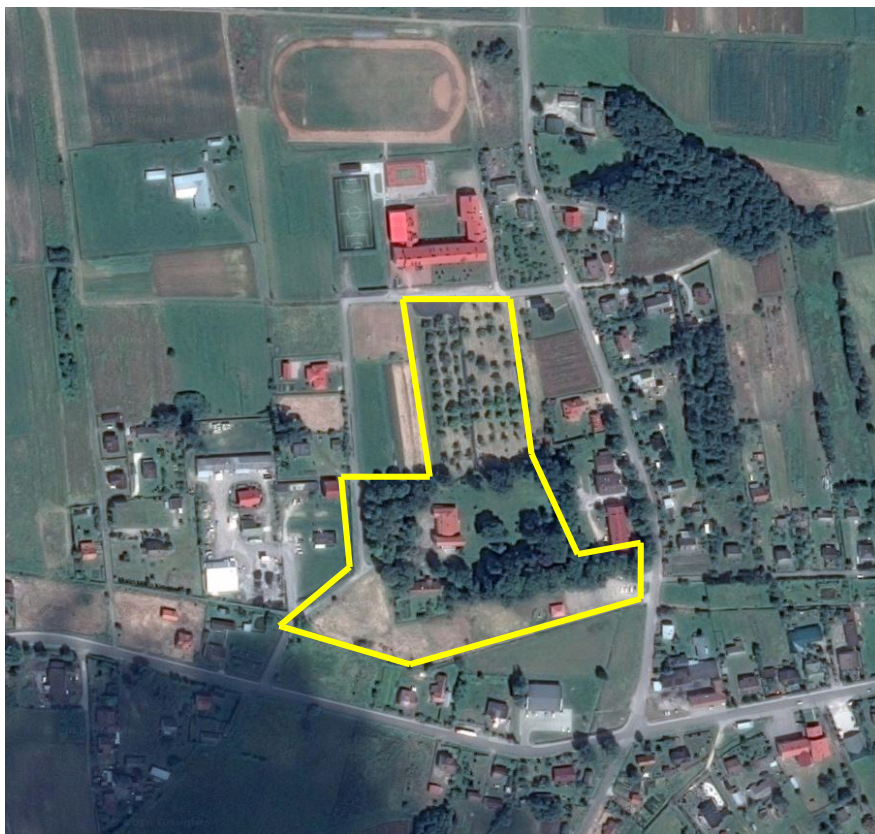
2.2. Powierzchnia i granice terenu opracowania

Teren opracowania obejmuje działki 1057/2- 1.4354ha, 1060/4- 1.5505ha, 1062- 0.21 ha, 1061- 0.8524ha, 1064- 0.2546 o łącznej powierzchni 4.3 ha. Dodatkowo zinwentaryzowano starodrzew należący historycznie do założenia od strony ul.

Park z sadem znajduje się w centralnej części wsi, nieco na północ od powiatowej drogi Dębica-Kolbuszowa.

Granice terenu opracowania stanowią:

- od północy droga lokalna;
- od wschodu pole uprawne, zabudowa jednorodzinna, ośrodek zdrowia i urząd gminy
- od południa rów melioracyjny
- od zachodu – w połowie długości -droga lokalna; w drugiej połowie teren nieużytku

il. 1 Granice opracowania przedstawione na ortofotomapie z Geoportalu

2.3. Stan prawny

2.3.1. Stan prawny własności

Całość terenu opracowania jest własnością gminy Niwiska. Projektem rewaloryzacji objęte są działki 1057/2, 1060/4, 1062, 1061, 1064.

Województwo : podkarpackie

Powiat : kolbuszowski

Jednostka ewidencyjna : 180604_2 NIWISKA

Obręb : 0007 NIWISKA

INFORMACJA O DZIAŁCE

z dnia: 09-06-2016

Jednostka rejestrowa : G.13

Lp	Podmiot ewidencyjny	Charakter własności/władania	Udział
1	GMINA NIWISKA NIWISKA 430; 36-147 NIWISKA REGON: 690581672	Własność	1/1

Nr działki	Ark	Położenie działki	Użytki				Pow działki[ha]	Dokumenty
1057/2	7.129.26.24		OZU	OFU	klasa	Pow	1.4354	TB1K/00027947/8
			Ł	Ł	III	0.0019		
			R	R	IIIb	0.4522		
			R	R	IIIa	0.9813		
Id działki : 180604_2.0007.1057/2	Wartość w tys. zł: 0 Rejestr zabytków: Rejon statystyczny:							

Województwo : podkarpackie
 Powiat : kolbuszowski
 Jednostka ewidencyjna : 180604_2 NIWISKA
 Obręb : 0007 NIWISKA

INFORMACJA O DZIAŁCE

z dnia: 09-06-2016

Jednostka rejestrowa : G.677

Lp	Podmiot ewidencyjny	Charakter własności/władania	Udział
1	GMINA NIWISKA NIWISKA 430; 36-147 NIWISKA REGON: 690581672	Własność	1/1

Nr działki	Ark	Położenie działki	Użytki				Pow działki[ha]	Dokumenty
1060/4	7.129.26.24		OZU	OFU	klasa	Pow	1.5505	27000
				Bi		0.4413		
			Ps	Lz	III	1.1092		
Id działki : 180604_2.0007.1060/4	Wartość w tys. zł: 0 Rejestr zabytków: Rejon statystyczny:							

Nr ewid. bud	Jedn. rej	Adres	1. Rodzaj wg KŚT 2. Główna funkcja bud. 3. Inne funkcje bud.	Kondyg. n / p	Pow. zabud.	Pow. użytk.
1060/4;1	G.677	NIWISKA 487 36-147 NIWISKA NIWISKA	1. Pozostałe budynki niemieszkalne	1 / 0	369	
	II. lok. odrębnych: 0	Rok budowy: 1896	Rej. zab.: A-1006	Materiał ścian: Mur		
1060/4;2	G.677	NIWISKA 487 36-147 NIWISKA NIWISKA	1. Pozostałe budynki niemieszkalne	2 / 0	171	
	II. lok. odrębnych: 0	Rok budowy: 1896	Rej. zab.: A-1006	Materiał ścian: Mur		

Województwo : podkarpackie
 Powiat : kolbuszowski
 Jednostka ewidencyjna : 180604_2 NIWISKA
 Obręb : 0007 NIWISKA

INFORMACJA O DZIAŁCE

z dnia: 09-06-2016

Jednostka rejestrowa : G.8

Lp	Podmiot ewidencyjny	Charakter własności/władania	Udział
1	GMINA NIWISKA NIWISKA 430; 36-147 NIWISKA REGON: 690581672	Własność	1/1
2	SZKOŁA MUZYCZNA I STOPNIA W NIWISKACH	Trwały zarząd	1/1

Nr działki	Ark	Położenie działki	Użytki				Pow działki[ha]	Dokumenty
1062	7.129.26.24		OZU	OFU	klasa	Pow	0.2100	REP. A 982/2015 SR.6844.1.2015 35316
				Bi		0.2100		
Id działki : 180604_2.0007.1062	Wartość w tys. zł: 0 Rejestr zabytków: Rejon statystyczny:							

Nr ewid. bud	Jedn. rej	Adres	1. Rodzaj wg KŚT 2. Główna funkcja bud. 3. Inne funkcje bud.	Kondyg. n / p	Pow. zabud.	Pow. użytk.
1062;1	G.8	NIWISKA 486 36-147 NIWISKA NIWISKA	1. Pozostałe budynki niemieszkalne	1 / 0	242	
	II. lok. odrębnych: 0	Rok budowy: 1896	Rej. zab.:	Materiał ścian: Mur		

Województwo : podkarpackie
 Powiat : kolbuszowski
 Jednostka ewidencyjna : 180604_2 NIWISKA
 Obręb : 0007 NIWISKA

INFORMACJA O DZIAŁCE

z dnia: 09-06-2016

Jednostka rejestrowa : G.13

Lp	Podmiot ewidencyjny	Charakter własności/władania	Udział
1	GINA NIWISKA NIWISKA 430; 36-147 NIWISKA REGON: 690581672	Własność	1/1

Nr działki	Ark	Położenie działki	Uzytki				Pow działki[ha]	Dokumenty
1061	7.129.26.24		OZU	OFU	klasa	Pow	0.8524	TB1K/00027947/8 REP.A 7114/95
				Bi		0.0253		
			Ps	Ps	IV	0.1176		
			Ps	Lz	III	0.1317		
			Ł	Ł	IV	0.5778		
Id działki : 180604_2.0007.1061	Wartość w tys. zł: 0 Rejestr zabytków: Rejon statystyczny:							

Województwo : podkarpackie
 Powiat : kolbuszowski
 Jednostka ewidencyjna : 180604_2 NIWISKA
 Obręb : 0007 NIWISKA

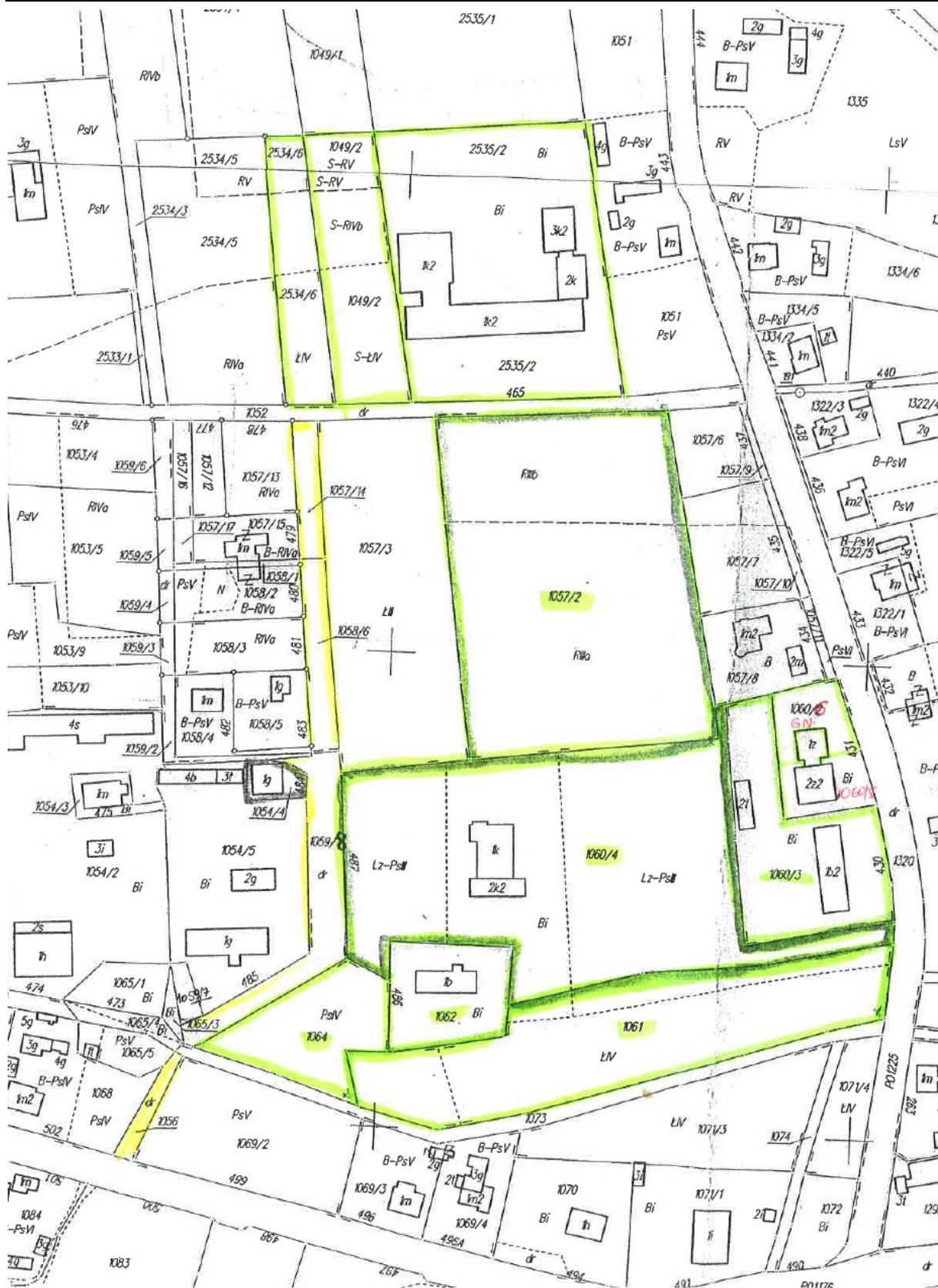
INFORMACJA O DZIAŁCE

z dnia: 09-06-2016

Jednostka rejestrowa : G.677

Lp	Podmiot ewidencyjny	Charakter własności/władania	Udział
1	GINA NIWISKA NIWISKA 430; 36-147 NIWISKA REGON: 690581672	Własność	1/1

Nr działki	Ark	Położenie działki	Uzytki				Pow działki[ha]	Dokumenty
1064	7.129.26.24		OZU	OFU	klasa	Pow	0.2546	TB1K/00027947/8
			Ps	Ps	IV	0.2546		
Id działki : 180604_2.0007.1064	Wartość w tys. zł: 0 Rejestr zabytków: Rejon statystyczny:							

il. 2 Wyrys z ewidencji gruntów

2.3.2. Stan prawny ochrony

Obiekt chroniony jest prawem polskim przez wpis do rejestru zabytków Województwa podkarpackiego z dnia 29 sierpnia 1978 roku, o numerze A-1006.

URZĄD WOJEWÓDZKI
w RZESZOWIE
WYDZIAŁ KULTURY I SZTUKI
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

Rzeszów, dnia 29 sierpnia 1978 r.

L. dz. K. II-5340/9/78

Nr rejestru Ks. A - 1006

DECYZJA

W SPRAWIE WPISANIA DOBRA KULTURY DO REJESTRU ZABYTKÓW

Na podstawie art. 5 pkt. 1 i art. 14 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48) oraz art. 97 § 1 k.p.a. Wojewódzki Konserwator Zabytków ~~Decyzją Wojewódzkiej Rady Narodowej~~ w Rzeszowie z urzędu ~~na wniosek~~

zarządza dokonanie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości województwa rzeszowskiego zespół parkowo - dworski w Niwiskach usytuowany po prawej stronie drogi z Kolbuszowej do Mielca, złożony z dworu, oficyny, spichlerza i reszty stajni, oraz założenia zielonego, obejmującego teren ogrodu wokół dworu wraz z aleją dojazdową, kapliczką u jej wlotu, sad, pola na północ od dworu do granicznych drzew włącznie /przyszczalnie dawny warzywnik/, dębik na pn.-zach. od folwarku / za spichlerzem/, oraz doprowadzającą doń aleję dojazdową.
Dwór murewany, otynkowany, kryty blachą i dachówką ceramiczną; na rzucie prostokąta z dwoma skrzydłami od pn. i pd. zryzalitowanymi po stronie zachodniej. Od wsch. zryzalitowane jest także skrzydło północne. W elewacji pd. portyk filarowy z tarasem; tę dwukondygnacyjną elewację dzieła gzymsy profilowane, zaś wieńczy attyka z fryzem arkadowym. Dekoracja o formach eklektycznych. W elewacji wsch., ogrodowej dziewięciofilarowy podcień. Oficyna murewana, otynkowana, nakryta dachem dwuspadowym o więźbie stłoczonej, krytym dachówką.

Na zasadzie art. 4 wyz. pow. Ustawy zabytek ten podlega ochronie prawnej, która obejmuje budynki wraz z całym terenem, na którym znajduje się założenie zielone, w granicach oznaczonych na załączonym szkicu sytuacyjnym.

Decyzji niniejszej nadaje się na podstawie art. 100 § 1 k.p.a. rygor natychmiastowej wykonalności, gdyż jest to niezbędne dla zabezpieczenia zabytku przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub zaginięciem. Decyzja niniejsza jest ostateczna w administracyjnym trybie instancji.

UZASADNIENIE

Zespół dworski istniał w tym miejscu zapewne już w XVII wieku. Świadectwem tamtego okresu jest układ przestrzenny założenia ogrodowego i wiek drzewostanu. Z najdawniejszego okresu pochodzi zapewne oficyna, w XIX wieku przebudowana. Dwór, budynki folwarczne, spichlerz /projektowany przez W. Hubkę/ i kapliczka powstały w ciągu XIX wieku. Zespół, mimo wielu przekształceń posiada znaczne wartości zabytkowe, historyczne oraz walory krajobrazowe.

Załącznik:
Do wykonania:

Z upoważnienia Wojewody
Wojewódzki Konserwator Zabytków

1. GS "Sch" w Niwiskach
2. Urząd Gminy w Niwiskach woj. Rzeszów /verte/

Do wiadomości:

1. GS /Sch" w Kolbuszowej
2. Urząd Powiatowy w Rzeszowie
3. Urząd Miasta i Gminy w Zespole Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej
4. Ministerstwo Kultury i Sztuki Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków
5. Wojewódzki Zarząd Kin w Rzeszowie, ul. 3 Maja 28
6. a/a

Druk Łancut z. 2792/74 A4 5600

Wysłano 29.08.78. (Adm)

WOJEWÓDZKI
URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Przemyśle
ZA ZGODNOŚĆ Z ORYGINAŁEM
13.05.2013 16.11.2013
data podpis

cd.

Prostokątna, dwutraktowa, w całości podpiwniczona sklepieniami piwnicami, z gankiem wejściowym na osi elewacji frontowej.

Stajnia i spichlerz zlokalizowane na pn. zach. od dworu.

Stajnia murowana, otynkowana, prostokątna, z dachem dwuspadowym na więźbie stolcowej, przykrytym dachówką ceramiczną. Ściany podzielone lizenami.

Spichlerz murowany otynkowany prostokątny, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym ze szczytami schodkowymi w elewacji frontowej i tylnej. Tylne szczyt gładki, frontowy o podziałach ramowych i dekoracji płycinowej ze sterczynami o formie wieżyczek oraz lizenami dekorowanymi płycinami wypełnionymi kamieniami i odłamkami szkła zapewne z istniejącej tu w XVII-XVIII w. huty. Boczne ściany budynku zakończone ścianką kolankową dekorowaną fryzami z rombów wypełnionych motywem 4-liścia. Sklepienia parteru odcinkowe, w pomieszczeniu zach. na gurtach. Więźba stolcowa.

Kapliczka przy wjeździe do zespołu dworskiego, przy szosie, murowana z cegły, tynkowana, kryta dachówką; w formie smukłego graniastosłupa z prostokątną zamkniętą półkoliście wnęką.

Ozdobny, łamany daszek zwieńczony żelaznym, kutym krzyżkiem.

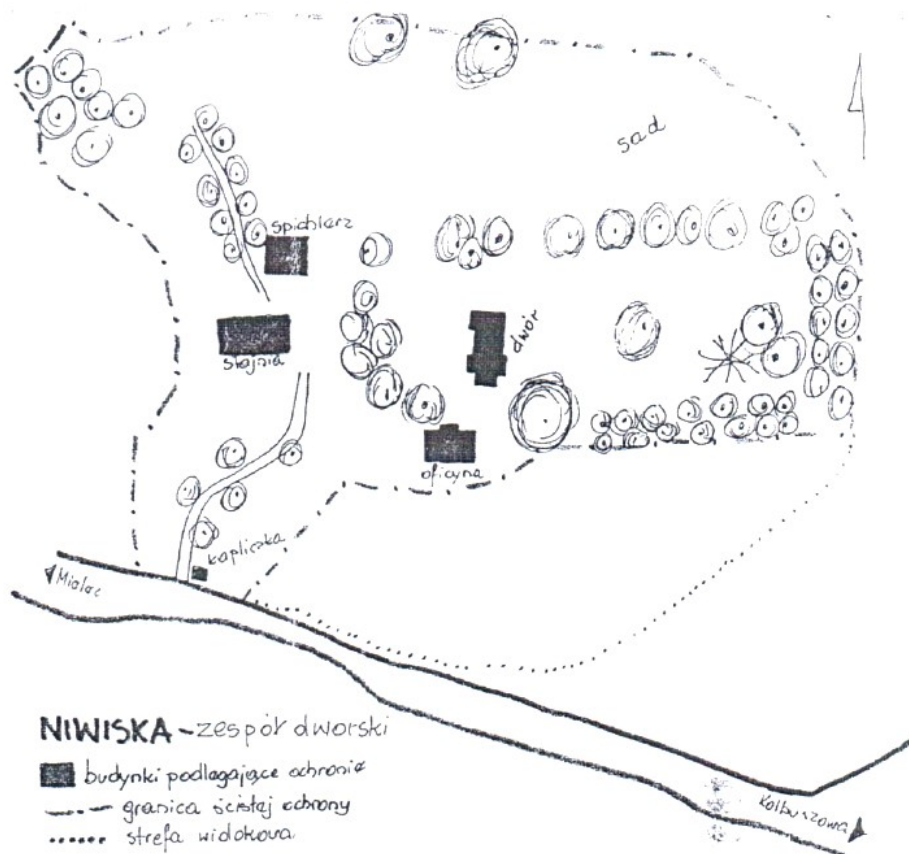
W założeniu ogrodowo - parkowym wiele starych drzew, rosnących swobodnie, bądź tworzących aleje i szpalery. Do najważniejszych należą: aleja dojazdowa z drzew różnych, otaczające gazon pn. kasztany, lipy, klony i brzozy, w pd. części ogrodu szpaler grabowy i dębowy, aleja bukowa, liczne stare dęby, czerwony buk, klon i sosna, dębik za folwarkiem i prowadząca doń aleja brzoza, oraz dwa dęby na zach. granicy ogrodu.

Do wykonania cd.

3. Ośrodek Zdrowia w Niwiskach

4. Posterunek MD w Niwiskach

5. Federacja Socjalist. Związków Młodzieży Polskiej w Niwiskach

il. 3 Załącznik graficzny do decyzji o wpisie do rejestru

il. 4 Orientacyjnie wrysowana granica wpisu do rejestru zabytków (czerwoną linią), naniesiona na mapę sytuacyjno – wysokościową z podczytanym alianckim zdjęciem lotniczym z maja 1944

Jak wynika z powyższego rysunku, ochrona konserwatorska nie obejmuje całości dawnego założenia przestrzennego w Niwiskach. Pominięto:

- duży teren łąk i dawnego tartaku na południe od parku
- teren dawnej leśniczówki z jej zaplanowanym otoczeniem
- teren z zabudową gospodarczą i warzywnikiem na północ od parku

2.4. Opis terenu opracowania

Teren opracowania obejmuje okrojoną część dawnego założenia w Niwiskach. Składają się nań park z dworem i oficyną, sad – teren dawnego warzywnika oraz okresowo podmokły teren na południe od parku, do linii rowu melioracyjnego.

Wspomniany teren jest stosunkowo mało przekształcony i możliwe jest przywrócenie mu dawnej świetności.

Na teren prowadzi droga o nawierzchni asfaltowej, przy wjeździe na dziedziniecjazdny urywa się, przechodząc w przesypującą się nawierzchnię z drobnego kruszywa. Dwór został wyremontowany w 2010 roku. Znalazły tu siedzibę Szkoła Muzyczna I stopnia, Gminna Biblioteka Publiczna oraz Gminny

Ośrodek Kultury. Na południe od dworu znajduje się budynek oficyny, remontowany od zeszłego roku. W oficynie znajduje się pozostała część klas Szkoły Muzycznej I stopnia oraz mieszkanie. Trwa przystosowywanie sklepionych piwnic na potrzeby urzędu tu kawiarenki.

Park utrzymywany jest na bieżąco przez Urząd Gminy w Niwiskach. Dzięki temu praktycznie nie istnieje problem niekontrolowanego rozwoju samosiewu drzew. Większość drzewostanu parku stanowi starodrzew. Część drzew niestety znajduje się w złej kondycji zdrowotnej. Z komponowanych układów roślinnych czytelne pozostają aleja grabowo – bukowa przy południowej granicy parku, kolistą altanę lipowo – grabową (numery wg inwentaryzacji 133-139) w pobliżu wspomnianej alei, grupa buków o purpurowym ulistnieniu (nr 148-150), grupa dębów czerwonych (nr 165-169), grupa sosen (nr 153,154), drzewa soliterowe – głównie dęby szypułkowe.

Nie zachował się układ komunikacyjny na terenie parku.

Jedyną wyposażenie parku stanowi kilka współczesnych ławek, dużych plastikowych koszy na śmieci oraz duży podwieszany grill.

Na północ od parku na terenie dawnych ogrodów warzywnych, tuż po wojnie w 1947 roku, założony został sad. Składają się nań niemal wyłącznie jabłonie. Sad z wysokopięnnymi dziczącymi jabłoni starych odmian jest niezwykle malowniczy.

Sprzed dworu biegnie droga, która przecina sad i prowadzi do lokalnej drogi zamykającej założenie od północy. W północno-zachodniej części sadu zlokalizowano nieformalny parking wysypany drobnym kruszywem.

Na południe od parku znajduje się rozległa, okresowo podmokła łąka, która sukcesywnie jest podwyższana i osuszana. W jej wschodnim krańcu, na południe od budynku gminy zlokalizowano duży parking o nawierzchni z żurowych płyt betonowych. Na wschód od parkingu bezpośrednio przy rowie melioracyjnym zbudowano wiatę, dedykowaną wydarzeniom kulturalnym i koncertom, zaś tuż za wiatą znajduje się miejsce na ognisko.

2.5. Inwentaryzacja dendrologiczna

Inwentaryzację dendrologiczną wykonano na początku lipca w stanie pełnego ulistnienia. Inwentaryzacja przedstawiona została graficznie na aktualnej mapie sytuacyjno – wysokościowej w skali 1:500 oraz w wykazie tabelarycznym. Zestawienie tabelaryczne zawiera wszelkie określające występującą na terenie opracowania roślinność informacje: nazwę łacińską i polską, pomierzony na wysokości około 130 cm obwód pnia w cm, pierśnicę (średnicę pnia), orientacyjną średnicę korony i wysokość w metrach oraz opis stanu zdrowotnego.

Inwentaryzację objęto, poza głównym terenem opracowania, pas zieleni wzdłuż ul. Jana Pawła II. Znajduje się tu bowiem dużo cennych drzew ze starodrzewu dawniej należącego do założenia w Niwiskach.

Łącznie zinwentaryzowano blisko 400 pozycji; pojedynczych drzew, skupin samosiewu oraz grup krzewów. W drzewostanie dominuje starodrzew. Stan zdrowotny drzew jest zróżnicowany. Ze względu na to, iż większość drzew weszło już w fazę senilną, następuje naturalny proces zamierania. Część drzew, szczególnie licznie graby z alei na pd. parku, mają ubytki wgłębne w pniach. Wiele drzew wymaga prac pielęgnacyjnych.

Ponadto zinwentaryzowano stare karpy, świadków istnienia w danym miejscu drzewa z historycznej kompozycji parku.

Zauważalne jest zubożenie ilościowe i gatunkowe drzewostanu parku w Niwiskach w stosunku do inwentaryzacji z ewidencji parkowej z 1984 roku autorstwa Hanny Spychaj oraz do inwentaryzacji parku z października 2004 roku autorstwa mgr inż. Krystyny Nowosiad-Sobańskiej

Obecny skład gatunkowy drzewostanu jest następujący:

Drzewa liściaste:

Acer negundo -1 sztuka
 Acer platanoides – 32 sztuk
 Acer platanoides ‘Globosum’ – 1 sztuka
 Aesculus hippocastanum – 8 sztuk
 Alnus glutinosa – 2 sztuki
 Betula pendula – 4 sztuki
 Carpinus betulus – 102 sztuki
 Fagus sylvatica – 15 sztuk
 Fagus sylvatica ‘Atropunicea’ – 3 sztuki
 Fraxinus excelsior – 6 sztuk

Prunus cerasifera ‘Pissardii’ – 4 sztuki
 (na terenie przedwejściowym UG Niwiska)
 Quercus robur – 32 sztuki
 Quercus rubra – 14 sztuk
 Robinia pseudoacacia – 7 sztuk
 Sorbus aucuparia – 1 sztuka
 Tilia cordata – 34 sztuki
 Tilia platyphyllos – 3 sztuki
 Tilia x euchlora – 1 sztuka
 Ulmus glabra – 1 sztuka
 Ulmus laevis – 1 sztuka

Drzewa iglaste:

Juniperus virginiana – 1 sztuka
 Picea abies – 6 sztuk
 Pinus nigra – 6 sztuk

Pinus strobus – 1 sztuka
 Pinus wallichiana – 1 sztuka
 Pseudotsuga taxifolia – 2 sztuki
 Tsuga canadensis – 2 sztuki

Drzewa owocowe:

Malus domestica – 80 sztuk

Prunus domestica – 7 sztuk
 Prunus domestica subs. syriaca – 1 sztuka

Krzewy:

Berberis thunbergii
 Berberis thunbergii ‘Atropurpurea’
 Buxus sempervirens
 Corylus avellana
 Cotoneaster horizontalis
 Crataegus monogyna
 Forsythia sp.
 Juniperus squamata
 Picea abies ‘Nidiformis’

Picea sp.
 Picea pungens ‘Glauc’
 Rosa sp.
 Rosa canina
 Sambucus nigra
 Spiraea japonica
 Spiraea vanhouttei
 Syringa vulgaris
 Thuja occidentalis
 Thuja orientalis

Pnącza:

Hedera helix

Parthenocissus quinquefolia
 Vitis sp.

Jak wynika z powyższego zestawienia gatunkiem dominującym jest grab pospolity – Carpinus betulus. Wynika to z układu kompozycyjnego parku i istnienia w nim długiego odcinka alei obsadzonej grabem. Druga co do liczebności jest lipa drobnolistna, po niej klon pospolity i dąb szypułkowy.

Część dębów osiągnęła rozmiary drzew pomnikowych, w tym jeden o obwodzie ponad 600 cm. Stanowią one wielką atrakcję w kompozycji założenia.

Ciekawy jest również tuż powojenny sad z licznymi starymi odmianami jabłoni. Z pewnością warto wykorzystać jego zasób genetyczny do utworzenia materiału roślinnego.